

DOI 10.34132/mspc2025.02.13.47

Роман Кецкало

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ

У матеріалах висвітлено роль штучного інтелекту у процесі запобігання корупції, показано як переваги так і застереження від цього процесу в умовах глобальних цифрових трансформацій що нині торкаються багатьох сфер життєдіяльності суспільства.

Ключові слова: штучний інтелект, корупція, антикорупційні заходи, цифровий розрив, інструменти, цифрова політика.

Досі велика увага в політиці та практиці була зосереджена на «класичних» антикорупційних інструментах - від дотримання вимог до соціальної відповідальності. Але існує також ряд вторинних сфер застосування, де нові дані свідчать про зростаючий вплив та майбутньому високому потенціалі використання штучного інтелекту у боротьбі з корупцією.

Захист від «захоплення політики» та сприяння інклюзивній участі системи боротьби з корупцією та доброчесністю часто прагнуть протидіяти ризикам захоплення політики корисливими інтересами за допомогою різних типів систем публічних консультацій, участі та зворотного зв'язку [1].

Однак у багатьох контекстах такі механізми стали майже неможливими для управління, адже електронні формати подання заявок збільшили кількість відгуків та коментарів. Деякі з них є масово організованими, а механізми все частіше стають об'єктами спроб маніпулювання з боку особливих інтересів або пропагандистських суб'єктів.

Наведемо декілька яскравих прикладів, так бюро фінансового захисту споживачів США отримує понад 1 мільйон коментарів щорічно; публічні консультації щодо нової чилійської конституції зібрали понад 280 тисяч окремих коментарів, які довелося кодувати вручну за дуже короткий проміжок часу; консультації ЄС щодо майбутнього Європи зібрали понад 50 тис. учасників та 17 тис. ідей, які консалтингові фірми узагальнили у довгі звіти і т.д.

Такі «мега-консультації» зазвичай стикаються з двома основними проблемами залежно від їхніх головних цілей:

1. «Виклик копиці сіна» – знайти невелику кількість коментарів, які містять дуже високу інформаційну цінність, серед потоку низькоякісних матеріалів.
2. «Виклик лісу» – виявити, об'єднати та чисельно зважити подібні занепокоєння та думки для загального огляду стану громадських настроїв.

Здатність штучного інтелекту класифікувати та узагальнювати дуже великі обсяги тексту природною мовою пропонує способи вирішення цих проблем та зробити процеси змістовними та ефективними.

І знову приклад: програмна платформа Consul Demoscasy використовується понад 300 містами та організаціями по всьому світу для допомоги у виконанні цих завдань. Її рання версія, вперше розроблена в Мадриді, залучила понад 26 тисяч пропозицій. Без використання штучного інтелекту трудомістке узагальнення та консолідація інформації означали що лише дві пропозиції досягли порогу для розгляду міською радою. Нова версія платформи, що підтримується штучним інтелектом, дозволяє набагато краще шукати та консолідувати подібні результати. Загалом, такі системи зведення результатів консультацій на базі штучного інтелекту стають кращими. Системи штучного інтелекту також демонструють свою корисність у допомозі модерувати процеси (обговорення) або переговори, які раніше були заблоковані опозицією. Проте штучний інтелект продовжує стикатися з проблемами, особливо щодо додатків, написаних не англійською мовою.

Також системи штучного інтелекту демонструють свою користь у допомозі модерувати переговорні процеси і це є гарною ознакою для штучного інтелекту, який допомагає у дуже специфічних ситуаціях для вирішення деяких важливих проблем, що впливають на механізми участі та обговорення. Штучний інтелект також може допомогти гарантувати, що життєво важливі основи інклюзивного управління не будуть обмежені тими, хто

має особливі інтереси, або має фінансові важелі впливу.

Оскільки використання штучного інтелекту в боротьбі з корупцією все більше переходить від етапу перевірки концепції та експериментування до більш зрілого та прагматичного етапу впровадження, існує низка наслідків для донорів та політиків.

Нині має підтвердження необхідності вирішення проблем цифрового розриву, адже високі витрати та неграмотність можуть перешкоджати деяким групам отримувати доступ до інформаційно-комунікаційних технологій та отримувати від них справедливу користь. Це включає різні країни, гендерні, етнічні чи соціально-економічні бар'єри. Ці відмінності ще більше посилюються штучним інтелектом, що призводить до кумулятивного цифрового розриву. На жаль, цю нерівність можна легко приховати через видимість нейтральності, яка оточує штучний інтелект та його статистичні підходи [1].

Не менш проблематичним є той факт, що лише приблизно 22% фахівців зі штучного інтелекту є жінками. Крім того, маргіналізовані спільноти мають низьке представництво в цифровій сфері, або ж вони можуть мати непропорційно високу видимість щодо конкретних несприятливих подій (наприклад, більша поширеність у статистиці злочинності через більшу увагу поліції).

Ці спотворення означають, що для цих конкретних груп доступно менше високоякісних даних для навчання. Це може призвести до систем штучного інтелекту, які, ймовірно, даватимуть більше помилкових, часто упереджених результатів. Наприклад, системи підтримки рішень на основі штучного інтелекту при наймі персоналу можуть відтворювати гендерну нерівність, якщо спиратися на застарілі дані, які мають зсув в бік найму та просування кандидатів-чоловіків. Тому цілеспрямована підтримка донорів та мобілізація інвестицій і партнерств для подолання критичних вимірів цифрового розриву повинні займати важливе місце в порядку денному цифрової політики. Ці ініціативи можуть бути втілені в Глобальному цифровому договорі який спрямований на регулювання цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ), з метою забезпечення їхньої користі для всіх, подолання цифрового розриву, захисту прав людини та сприяння сталому розвитку до 2030 року, до якого світова спільнота доєдналась в середині 2024 року.

Штучний інтелект також може служити інтегративним інструментом, який може допомогти діставати інформацію з різномірних та негармонізованих інформаційних сховищ у великих масштабах. Наприклад, у Вірменії штучний інтелект використовується для ефективнішої перевірки декларацій про активи посадовців. У Чехії штучний інтелект допомагає виявляти довгі ланцюжки політичних зв'язків з фінансами та відкривати дані про власність [1].

Серед інших переваг функцій штучного інтелекту є можливість допомогти поєднати різні ініціативи щодо розкриття інформації, прозорості та відкритих даних. Ця технологія може вивести сукупну цінність цих пулів даних на новий рівень для аналізу та моніторингу боротьби з корупцією. Для цього потрібні міжпрактикуючі мережі, які можуть допомогти побудувати країни - донори що зацікавлені у запровадженні цих інструментів. В той же час це також вимагає постійних інвестицій у адвокацію ініціатив щодо прозорості та підтримки високоякісних, неупереджених, відкритих урядових та відкритих репозиторіїв даних, корисність яких значно посилиться завдяки штучному інтелекту. Якщо побоювання щодо порушення нормативних положень можуть затримати такі інвестиції, державні донори можуть розглянути допомогу у створенні експериментальних програм, так званих «пісочниць», де такі взаємопов'язані програми можна буде протестувати під належним контролем.

Обмежена доступність неупереджених навчальних даних є одним з основних обмежень для повного використання потенціалу штучного інтелекту, включаючи його застосування в боротьбі з корупцією. Наприклад, у дистанційному зондуванні велика кількість даних моніторингу контрастує з нестачею наземних перевірених навчальних даних. Цільова підтримка для створення специфічних, відкрито доступних навчальних даних у тісній консультації з професійною спільнотою боротьби з корупцією може допомогти розкрити цей потенціал.

Іншим не менш важливим напрямком є створення ресурсів та інфраструктури для оскарження несправедливих результатів штучного інтелекту. Враховуючи масштаби діяльності систем штучного інтелекту, неминуче, що навіть за оптимальних умов штучний інтелект створюватиме велику абсолютну кількість хибних або негативних результатів у питаннях антикорупційного скринінгу – тобто громадян помилково звинувачуватимуть у шахрайстві, позбавляють банківських рахунків, та соціальних виплат, на які вони мають право, тощо. Тобто особи, що перебувають у незаможному становищі, частіше постраждають і менш схильні збирати ресурси для оскарження таких рішень. Подолання негативних наслідків штучного інтелекту в цих сферах означатиме підтримку постраждалих осіб шляхом нарощування практичних можливостей, допомоги їм у поданні ефективних скарг та, за потреби, порушення судових справ. Це можна найпродуктивніше доповнити інвестуванням в аналітичні інструменти та системи оцінювання, які допоможуть визначити, коли і як штучний інтелект не спрацьовує та створює упереджені та помилкові результати.

References

1. Hlobalnyi tsyfrovyy dohovir [Global Digital Compact]. (n.d.). www.un.org. <https://www.un.org/ua/summit-of-the-future/global-digital-compact> [in Ukrainian].

DOI 10.34132/mspc2025.02.13.47

Roman Ketskalo

ARTIFICIAL INTELLIGENCE: NEW OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN FIGHTING CORRUPTION

The materials highlight the role of artificial intelligence in the process of preventing corruption, showing both the advantages and warnings of this process in the context of global digital transformations that currently affect many areas of society.

Keywords: artificial intelligence, corruption, anti-corruption measures, digital divide, tools, digital policy.

Відомості про автора / Information about the author

Роман Кецкало, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування, Юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: rketskalo@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0006-7601-4689>.

Roman Ketskalo, PhD-student of the Department of Public Management and Administration, Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: rketskalo@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0006-7601-4689>.

© Р. Кецкало

Стаття отримана редакцією 03.10.2025.